



CONSEIL de l'Égalité des CHANCES ENTRE HOMMES ET FEMMES  
RAAD VAN de Gelijke KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN  
RAT für CHANCENGLEICHHEIT ZWISCHEN MÄNNER UND FRAUEN

---

**AVIS N° 6 du 10 novembre 1995 du  
Conseil de l'Égalité des Chances entre  
hommes et femmes relatif à la réforme du  
droit de divorce.**

**ADVIES Nr. 6 van 10 november 1995 van  
de Raad van de Gelijke Kansen voor  
mannen en vrouwen betreffende de  
hervorming van het echtscheidingsrecht.**

**AVIS N° 6 du 10 novembre 1995 du Conseil de l'Egalité des Chances entre hommes et femmes relatif à la réforme du droit du divorce.**

## **I. INTRODUCTION**

### **1. Dimension sociale**

*Un divorce n'est pas simplement un fait qui se passe au sein d'une famille, il a une dimension sociale plus large.*

*Nous relevons du rapport national officiel de la Belgique pour Pékin (Quatrième Conférence mondiale sur les femmes, 1995) que, faisant une comparaison entre les chiffres de 1985 et ceux de 1992, il apparaît que le nombre de divorces est passé de quelque 31,5 % (18.440 divorces) en 1985 à un peu moins de 38 % (22.262 divorces) du nombre total de mariages en 1992 (Source : I.N.S., Statistiques de la population 1993, n° 3). La plupart du temps, c'est la femme qui prend l'initiative de la séparation et qui entreprend les premières démarches juridiques. Ceci pourrait peut-être s'expliquer par le fait que les femmes sont devenues plus indépendantes du point de vue économique et qu'elles sont plus conscientes de leurs droits qu'auparavant.*

*Les chiffres relatifs à l'insécurité d'existence et à la pauvreté, nous apprennent que les femmes sont surreprésentées parmi les ayants droit pour le minimum d'existence, le revenu garanti aux personnes âgées et l'aide complémentaire accordée par les CPAS.*

*Ceci s'explique largement par le fait que les femmes ont dans l'ensemble une position peu favorable sur le marché du travail et qu'elles sont surreprésentées parmi les travailleurs à bas salaires (60 % de femmes). De plus, la vie en couple (mariage, cohabitation) contribue à handicaper leur carrière professionnelle ou à les exclure, ne fût-ce que partiellement ou temporairement, du marché du travail. En cas de séparation ou de divorce, les femmes qui étaient partiellement ou totalement hors du marché du travail se retrouvent en grande difficulté.*

*En cas de divorce, certains droits dérivés viennent à disparaître : ainsi pour disposer de*

**ADVIES Nr. 6 van 10 november 1995 van de Raad van de Gelijke Kansen voor mannen en vrouwen betreffende de hervorming van het echtscheidingsrecht.**

## **I. INLEIDING**

### **1. Maatschappelijke dimensie**

*Een echtscheiding is niet louter een feit dat zich afspeelt binnen een gezin, het heeft een bredere maatschappelijke dimensie.*

*Uit het officieel nationaal Belgisch Verslag voor Peking (Vierde Wereldconferentie over vrouwen, 1995) kunnen we, op grond van de vergelijking van de cijfers van 1985 en 1992, opmaken dat het aantal echtscheidingen is gestegen van ongeveer 31,5 % (18.440 echtscheidingen) in 1985 tot een kleine 38% (22.262 echtscheidingen) van het totaal aantal huwelijken in 1992 (Bron : N.I.S., Bevolkingsstatistieken, 1993, nr. 3). Het initiatief om uit de echt te scheiden en de eerste gerechtelijke stappen worden meestal genomen door vrouwen. Dit zou mogelijks verklaard kunnen worden door het feit dat vrouwen meer economisch onafhankelijk geworden zijn en zij zich meer bewust zijn van hun rechten dan vroeger.*

*Cijfermateriaal omtrent bestaansonzekerheid en armoede leert ons dat vrouwen voor het bestaansminimum, het gewaarborgd inkomen voor bejaarden en de aanvullende steun verleend door de OCMW's oververtegenwoordigd zijn onder de rechthebbenden.*

*Dit kan verklaard worden door het feit dat vrouwen over het algemeen een weinig gunstige positie hebben op de arbeidsmarkt en dat ze oververtegenwoordigd zijn onder de werknemers met lage lonen (60% vrouwen). Bovendien vormt het leven als koppel (huwelijk, samenwonen) in zekere zin een hinderpaal voor hun beroepsloopbaan of worden ze daardoor, zij het gedeeltelijk of tijdelijk, uitgesloten van de arbeidsmarkt. In geval van scheiding of echtscheiding, kennen de vrouwen die gedeeltelijk of geheel van de arbeidsmarkt verdwenen waren dan ook grote moeilijkheden.*

*In geval van echtscheiding komen bepaalde afgeleide rechten te vervallen : zo zullen uit*

*l'assurance maladie (soins de santé), les femmes au foyer divorcées vont devoir payer une cotisation personnelle qui, le plus souvent, n'aura pas été comptabilisée dans la pension alimentaire due pour l'épouse.*

*De plus, les pensions alimentaires dues pour les enfants représentent presque toujours des montants inférieurs à ce que coûtaient les enfants dans le ménage. La pension alimentaire éventuellement due pour l'épouse divorcée ne peut en général assurer son entretien. Ces pensions sont souvent versées de manière irrégulière ou même pas du tout.*

*Notons enfin, qu'une politique familiale qui, comme c'est le cas en Belgique, est presque autant basée sur les déductions fiscales pour enfants à charge que sur des prestations sociales (allocations familiales), est particulièrement désavantageuse pour les familles monoparentales à faibles revenus. En effet, les revenus qui se situent en deça du seuil imposable ne bénéficie en aucune façon des déductions fiscales, tandis que pour les familles dont les revenus sont au-dessus du seuil imposable les déductions sont d'autant moins avantageuses que les revenus sont faibles. La plupart des mères de familles monoparentales se retrouvent dans ces deux catégories.*

*De plus les pensions alimentaires sont en moyenne très basses et le paiement pose souvent des problèmes.*

*de echt gescheiden huisvrouwen, om te kunnen beschikken over een ziekteverzekering (gezondheidszorgen), een persoonlijke bijdrage moeten betalen die meestal niet verrekend werd in de alimentatie voor de echtgenote.*

*Bovendien liggen de bedragen van de alimentatievergoedingen voor de kinderen bijna altijd lager dan de werkelijke kostprijs van die kinderen in het gezin. De alimentatie die eventueel aan de echtgenote wordt toegekend volstaat over het algemeen niet om in haar onderhoud te voorzien. Deze vergoedingen worden dikwijls op onregelmatige wijze of zelfs niet betaald.*

*We moeten tenslotte opmerken dat een gezinsbeleid dat, zoals dit het geval is in België, bijna evenzeer gebaseerd is op fiscale aftrekken voor kinderen ten laste als op sociale uitkeringen (gezinsuitkeringen), in het bijzonder nadelig is voor de éénoudergzinnen met een laag inkomen. Inderdaad, de inkomens die zich onder de minimumdrempel bevinden, genieten op geen enkele wijze van die fiscale aftrekken, terwijl voor de gezinnen met een inkomen boven de minimumdrempel die aftrekken minder voordelig zijn naarmate het inkomen lager is. Het merendeel van de moeders van éénoudergezinnen bevindt zich in die twee categorieën.*

*Bovendien zijn de onderhoudsgelden gemiddeld zeer laag en doen er zich dikwijls problemen voor wat de uitbetaling ervan betreft.*

## **2. Législation actuelle :**

- \* Notre législation en matière de divorce remonte au Code civil de Napoléon (1805). Le vocabulaire en est suranné, les mots ne correspondent plus aux concepts d'aujourd'hui.
- \* Au 1er octobre 1994, une nouvelle loi qui simplifie et accélère les procédures du divorce et prévoit la possibilité pour les enfants d'être entendus par le juge, est entrée en vigueur.
- \* En Belgique, nous avons trois types de divorce :

## **2. Huidige wetgeving :**

- \* Onze wetgeving inzake echtscheiding gaat terug op de Code civil van Napoléon (1805). De woordenschat is verouderd, de termen beantwoorden niet langer aan de hedendaagse concepten.
- \* Op 1 oktober 1994 trad een nieuwe wet in werking die de echtscheidingsprocedures vereenvoudigt en versnelt en voor de kinderen de mogelijkheid voorziet om door de rechter gehoord te worden.
- \* In België kennen we drie vormen van echtscheiding :

- Par consentement mutuel : les conjoints, d'accord de divorcer, doivent aussi être d'accord sur tous les effets du divorce (partage des biens, enfants, pensions alimentaires, ...). On peut remarquer qu'on peut faire appel soit à un avocat, soit à un notaire pour les conventions et la transcription du divorce.
- Door onderlinge toestemming : de partners, die akkoord zijn om uit de echt te scheiden, moeten ook akkoord zijn over alle gevolgen van de echtscheiding (verdeling van de goederen, kinderen, alimentatie, ...). Er weze opgemerkt dat men voor de overeenkomsten en de overschrijving van de echtscheiding beroep kan doen hetzij op een advocaat, hetzij op een notaris.
- Pour cause déterminée : adultère, excès, sévices ou injures graves.
- Op grond van bepaalde feiten : overspel, misbruik, mishandeling of zware beledigingen.

*Il faut apporter les preuves de la cause. L'aveu n'est pas considéré comme preuve.*

*Men moet het bewijs van de grond leveren. De bekentenis wordt niet als bewijs beschouwd.*

*Moins d'un tiers des divorces se déroulent sans problème. Quand on ne peut invoquer de raisons légales de se séparer, il faut en inventer ... En cours de divorce, entre les parties, les rapports s'exacerbent et s'enveniment. Pour pouvoir se séparer, il faut invoquer des motifs graves.*

*Minder dan één derde van de echtscheidingen verloopt zonder problemen. Wanneer men geen wettelijke redenen kan invoeren om uit de echt te scheiden, dan moet men er uitvinden ... Tijdens de echtscheidingsprocedure is de verhouding tussen de partijen verbitterd en worden de wrijvingen nog aangewakkerd. Om uit elkaar te kunnen gaan dient men ernstige motieven in te roepen.*

- Pour séparation de fait de cinq ans.
- Op grond van feitelijke scheiding van meer dan vijf jaar.

### **3. Coparenté**

*Lorsque les parents ne vivent pas ensemble, notre Code civil prévoyait l'exercice exclusif de l'autorité parentale pour celui qui a la garde de l'enfant, garde qui était confiée à la mère dans 80 % des cas. L'autre parent, souvent le père, n'avait qu'un droit de visite et de surveillance. Le père était donc presque systématiquement cantonné dans un rôle d'opposition.*

*La coparenté, déjà admise dans la jurisprudence, n'avait pas encore été prévue dans la législation. La proposition de loi relative à l'exercice conjoint de l'autorité parentale, telle qu'elle a été votée à la Chambre et au Sénat, respectivement le 22 décembre 1994 et le 7 avril 1995, a opéré des changements (voir point II, 6).*

### **3. Co-ouderschap**

*Voor het geval de ouders niet samenleven, voorzag ons Burgerlijk Wetboek tot nog toe de exclusieve uitoefening van de ouderlijke macht door diegene die het hoederecht over het kind heeft. Dit hoederecht werd in 80% van de gevallen aan de moeder toevertrouwd. De andere ouder, meestal de vader, kreeg slechts een bezoekrecht en een recht van toezicht. Aldus werd de vader bijna systematisch in de oppositierol gedrongen.*

*Het co-ouderschap, dat wel reeds ingang gevonden had in de rechtspraak, was nog niet in de wetgeving voorzien. Het wetsvoorstel betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag, zoals het in de Kamer en de Senaat respectievelijk op 22 december 1994 en 7 april 1995 werd aangenomen, heeft daarin verandering gebracht (zie punt II, 6).*

#### 4. Pensions alimentaires

*Il ressort d'une enquête, que bon nombre de femmes divorcées rencontrent des problèmes financiers du fait du paiement irrégulier ou du défaut de paiement tant de la pension alimentaire personnelle que de celle en faveur des enfants.*

*Les propositions pour créer un organisme national chargé de la perception de ces pensions alimentaires auprès des débiteurs et du paiement de ces pensions ou d'avances aux créanciers ne sont jamais devenues loi.*

##### a. Pension alimentaire éventuellement due à l'épouse divorcée.

*Cette pension est pour beaucoup de séparés (et de divorcés) une part importante de leur revenu.*

*Il convient effectivement de revoir la notion d'une pension alimentaire versée à vie à l'épouse divorcée. On sait que la pension n'est pas due ou est fortement réduite si l'épouse exerce une activité professionnelle qui lui permet d'être économiquement autonome. L'octroi à l'épouse au foyer, divorcée, d'une pension alimentaire personnelle exerce ainsi un effet dissuasif sur la reprise d'une activité professionnelle voire sur un éventuel remariage.*

##### b. Pensions alimentaires dues pour les enfants à charge.

*En ce qui concerne, les difficultés que peuvent rencontrer certains débiteurs à assumer la charge de ces pensions alimentaires dues pour les enfants, il faut être très prudent. On sait que certains se rendent insolubles, se laissent tomber en chômage, etc ... pour échapper à leurs obligations.*

*Certains font, au cours de plusieurs mariages, plus d'enfants qu'ils ne peuvent en assumer et décident alors de ne plus assumer la charge des enfants du premier mariage et de les laisser à charge de leur première épouse, voire de la société.  
Actuellement, le montant octroyé aux enfants*

#### 4. Alimentatieregelingen

*Uit onderzoek blijkt dat heel wat gescheiden vrouwen financiële problemen ondervinden omwille van de onregelmatige of slechte betaling van zowel de persoonlijke onderhoudsgelden als die van de kinderen.*

*Voorstellen om een nationaal organisme op te richten, belast met de inning van de onderhoudsgelden bij de onderhoudsplichtigen en de (vooruit)betaling van deze gelden aan de onderhoudsgerechtigden, zijn nooit wet geworden.*

##### a. Alimentatievergoeding eventueel verschuldigd aan de echtgenote.

*Deze alimentatie vormt voor vele (echt)gescheidenen een belangrijk deel van hun inkomen.*

*De notie van een alimentatie die voor het leven aan een uit de echt gescheiden echtgenote wordt uitgekeerd, dient daadwerkelijk te worden herzien. Men weet dat de vergoeding niet verschuldigd is of sterk verminderd wordt wanneer de echtgenote een beroepsactiviteit uitoefent die haar toelaat economisch onafhankelijk te zijn. De toekenning van een alimentatievergoeding aan de uit de echt gescheiden huisvrouw oefent een belemmerd effect uit op de herneming van een beroepsactiviteit of op het eventueel hertrouwen.*

##### b. Alimentatievergoedingen voor de kinderen ten laste.

*Betreffende de moeilijkheden die bepaalde onderhoudsplichtigen kennen met betrekking tot het dragen van de last van de alimentatievergoeding voor de kinderen, moet men voorzichtig zijn. Sommigen onder hen maken zich insolvel, vallen terug op de werkloosheid, enz ... om aan hun verplichtingen te ontsnappen.*

*Sommigen hebben, gedurende meerdere huwelijken, meer kinderen dan waarvoor ze hun verantwoordelijkheid kunnen dragen en beslissen dan ook de last van de kinderen uit het eerste huwelijk niet langer te dragen en deze af te wimpelen op hun eerste echtgenote of op de maatschappij.*

à titre de pension alimentaire ne tient pas compte du coût réel de l'éducation de ces enfants dans ce ménage précis.

Momenteel houdt het bedrag van de alimentatievergoeding voor de kinderen geen rekening met de reële kost van die kinderen in dat bepaald gezin.

## **II. PARTANT DE CES CONSTATATIONS ET CONSCIENTS DES PROBLEMES, DES BESOINS ET DES ASPIRATIONS DES PARTENAIRES ET DES ENFANTS, LE CONSEIL DE L'EGALITE DES CHANCES EMET L'AVIS SUIVANT :**

## **II. UITGAANDE VAN DEZE VASTSTELLINGEN EN ZICH BEWUST ZIJNDE VAN DE PROBLEMEN, NODEN EN VERZUCHTINGEN VAN DE PARTNERS EN DE KINDEREN, BRENGT DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN HET VOLGENDE ADVIES UIT :**

### **1. Réforme du divorce**

Nous avons besoin, en matière de divorce, d'une législation adaptée au vécu de notre société, d'une terminologie plus actuelle. Cette réforme doit reposer sur une révision profonde des droits et obligations du mariage.

Sur cette base, c'est plus fondamentalement toute la problématique relative aux causes et aux effets du divorce qui est à revoir. Le Conseil demande une réforme profonde, globale et cohérente plutôt qu'une adaptation de la législation au coup par coup.

Le Conseil ne veut pas qu'on "banalise" le divorce, par exemple en le réduisant à un simple passage devant un officier de l'Etat Civil, mais il demande pour les couples la possibilité de se séparer dans de bonnes conditions.

### **2. Le divorce par consentement mutuel**

Le Conseil estime qu'il faut pouvoir entamer une procédure de divorce par consentement mutuel dès que les deux conjoints sont d'accord de divorcer sans pour cela avoir réglé toutes les modalités pratiques de divorce (enfants, partage des biens, pension alimentaire).

### **1. Hervorming van de echtscheiding**

Wij hebben, inzake echtscheiding, nood aan een wetgeving die aangepast is aan onze maatschappij en aan een meer hedendaagse terminologie. Deze hervorming dient te steunen op een grondige herziening van de rechten en verplichtingen van het huwelijk.

Op basis hiervan is het, meer fundamenteel, de gehele problematiek van de gronden en de gevolgen van echtscheiding die moet worden herzien. De Raad vraagt een grondige, globale en coherente hervorming eerder dan een stapsgewijze aanpassing van de wetgeving.

De Raad wil niet dat de echtscheiding "gebanaliseerd" wordt, bijvoorbeeld door ze te herleiden tot een eenvoudige verschijning voor een ambtenaar van de burgerlijke stand, doch hij vraagt de mogelijkheid voor koppels om in gunstige omstandigheden uit elkaar te kunnen gaan.

### **2. Echtscheiding door onderlinge toestemming**

De Raad meent dat men een procedure van echtscheiding door onderlinge toestemming moet kunnen instellen vanaf het ogenblik dat beide echtgenoten akkoord zijn om uit de echt te scheiden, zonder dat zij daarvoor reeds alle praktische regelingen getroffen moeten hebben (kinderen, verdeling van de goederen, alimentatieregeling).

### **3. Le divorce pour cause déterminée**

*Il faut revoir la question de la culpabilité.*

*Dans la législation, les causes du divorce doivent être redéfinies et actualisées. Outre le divorce par consentement mutuel, il faut maintenir une autre forme de divorce lorsqu'un des deux partenaires n'est pas d'accord de divorcer. Dans les causes déterminées, il convient en tout cas d'ajouter l'obligation de partage des tâches familiales et ménagères et de revoir les conditions du divorce pour séparation de fait. La fin de la relation doit être possible, et ce sans attiser les frictions existantes, mais également sans défavoriser le partenaire le moins capable de se défendre.*

*La responsabilité des deux partenaires doit être déterminée à la lumière de la manière dont ils ont rempli leurs obligations pendant la durée du mariage. Cet examen détermine les conséquences du mariage. Ceci donne éventuellement droit à une pension alimentaire et/ou à une indemnisation de compensation financière.*

*De plus, les délits commis pendant le mariage (séviçes et violences) doivent être sanctionnés en tant que tels, mais tenant compte du fait aggravant qu'ils ont été accomplis pendant le mariage, et doivent faire sujet d'une décision sur les dommages et intérêts.*

### **4. Responsabilités financières liées au divorce**

*Il s'agit des responsabilités financières liées aux obligations des conjoints durant le mariage.*

*Ces responsabilités sont déterminées à la lumière de la manière dont les deux partenaires ont rempli leurs obligations pendant le mariage, tenant compte des choix que les conjoints ont fait et du niveau et des conditions de vie pendant ce mariage.*

### **3. Echtscheiding op grond van bepaalde feiten**

*De schuldvraag moet worden herzien.*

*In de wetgeving dienen de gronden voor echtscheiding geherdefinieerd en geactualiseerd te worden. Naast de echtscheiding door onderlinge toestemming moet nog een andere echtscheidingsvorm blijven bestaan voor het geval één van beide partners niet akkoord is met de echtscheiding. Bij die bepaalde feiten dient men in elk geval de verplichting van een verdeling van gezins- en huishoudelijke taken op te nemen en de voorwaarden voor de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding te herzien. Ook dan moet de beëindiging van de huwelijksrelatie mogelijk zijn en dit zonder de reeds aanwezige wrijvingen aan te wakkeren, maar ook zonder de minst weerbare partner te benadelen.*

*De verantwoordelijkheid van beide partners moet worden bepaald in het licht van de wijze waarop zij hun verplichtingen zijn nagekomen gedurende het huwelijk. Dit onderzoek bepaalt de gevolgen van het huwelijk. Het geeft eventueel recht op een onderhoudsuitkering en/of op een financiële compensatie.*

*Bovendien dienen de misdrijven begaan tijdens het huwelijk (mishandeling en geweld) als dusdanig gesanctioneerd te worden, doch rekening houdend met de verzwarende omstandigheid dat ze begaan werden tijdens het huwelijk, en dienen zij het voorwerp uit te maken van een beslissing over de schadevergoeding.*

### **4. Financiële verantwoordelijkheden verbonden aan de echtscheiding**

*Het betreft hier de financiële verantwoordelijkheden verbonden aan de verplichtingen van de echtgenoten tijdens het huwelijk.*

*Die verantwoordelijkheden worden bepaald in het licht van de wijze waarop de beide partners hun verplichtingen zijn nagekomen tijdens het huwelijk, rekening houdend met de keuzes die de echtgenoten hebben gemaakt en met de levensstandaard en -voorwaarden gedurende het huwelijk.*

A. Vis-à-vis des conjoints.

a) Compensation financière.

*Cette indemnité est une compensation financière pour les conséquences et désavantages pécuniaires subis à cause des choix des conjoints pendant le mariage.*

*En effet, lorsqu'auparavant, le mari a incité sa femme à quitter le marché du travail, ou que sa mobilité professionnelle a obligé celle-ci à le suivre et à renoncer à son autonomie personnelle, ou encore lorsque la rupture survient après une longue période de mariage et que l'épouse n'a plus la possibilité de se réinsérer dans la vie active, il paraît normal qu'il assume le coût socio-économique de cette rupture (un peu comme une indemnité de licenciement).*

*Le fait que l'un des partenaires ait sacrifié ses chances d'épanouissement social ou professionnel ou d'indépendance financière pour, par exemple, éduquer les enfants, s'occuper du ménage ou donner des soins à l'entourage, doit le cas échéant aussi être pris en compte lors de la détermination de la compensation. En ce qui concerne plus particulièrement la carrière professionnelle, il convient de tenir compte des facteurs tels que l'interruption de carrière, travail à temps partiel, stagnation professionnelle, ...*

*En tout cas de dissolution du mariage, ça doit couvrir au moins l'affiliation à la caisse de pensions, pour assurer que la femme ait une carrière complète à la fin.*

b. Pension alimentaire.

*Le Conseil estime que la pension alimentaire doit avoir pour but de donner au/à la conjoint(e) dans le besoin les moyens lui permettant de surmonter la période s'écoulant entre le moment de la séparation et le moment où le (la) conjoint(e) s'est adapté(e) complètement à sa "nouvelle" situation et peut être autonome. Dans ce sens, il s'agit ici d'une "allocation d'adaptation" ou "allocation de transition".*

A. Ten aanzien van de echtgenoten.

a) Financiële compensatie.

*Deze vergoeding is een financiële compensatie voor de gevolgen en de geldelijke nadelen die men heeft ondergaan ten gevolge van bepaalde keuzes van de echtgenoten tijdens het huwelijk.*

*Inderdaad, indien de echtgenoot zijn vrouw er tevoren toe heeft aangezet de arbeidsmarkt te verlaten, of indien zijn professionele mobiliteit haar heeft verplicht hem te volgen en van haar persoonlijke zelfstandigheid afstand te doen, of nog indien de breuk er komt na een lang huwelijk en de echtgenote niet langer de mogelijkheid heeft om in het actieve leven herin te treden, lijkt het normaal dat hij de socio-economische kost van deze breuk draagt (enigszins zoals een opzeggingsvergoeding).*

*Het feit dat één van beide partners zijn kansen op maatschappelijke of professionele ontplooiing of op financiële zelfstandigheid heeft opgeofferd om bijvoorbeeld de kinderen op te voeden, het huishouden te runnen of aan mantelzorg te doen, moet desgevallend mee in rekening gebracht worden bij het bepalen van de compensatie. Voor wat meer in het bijzonder de beroepsloopbaan betreft, dient rekening gehouden te worden met factoren zoals loopbaanonderbreking, deeltijds werk, stagnatie op professioneel gebied, ...*

*In alle gevallen van ontbinding van het huwelijk dient ze minstens de aansluiting bij de pensioenkas te dekken, zodat de vrouw op het einde toch een volledige loopbaan heeft.*

b. Alimentatieregeling.

*De Raad meent dat de alimentatieregeling tot doel dient te hebben de behoeftige echtgenoot/note de nodige middelen te geven om de tijdsperiode die verloopt tussen het moment van de echtscheiding en het ogenblik waarop die echtgenoot/note zich opnieuw volledig aan de "nieuwe" situatie heeft aangepast en op eigen benen kan staan, te overbruggen. In die zin gaat het hier dus om een "aanpassings- of overgangsuitkering".*



*D'un côté, on doit éviter que la femme soit punie par le divorce, de l'autre côté on doit encourager les deux partenaires à être plus indépendants financièrement l'un de l'autre et à ne pas compter sur le paiement d'une pension alimentaire à vie par l'autre.*

*En outre, les deux conjoints peuvent être économiquement autonomes mais à des niveaux très différents. En Suisse, pour déterminer le montant de la pension alimentaire de l'ex-conjoint, on part fréquemment de la somme totale des revenus des deux conjoints avant la séparation et on divise par deux ce qui implique que celui qui gagne le plus doit aussi verser à l'autre pour atteindre une égalité formelle. Ce système est jugé positif à beaucoup d'égards mais critiqué pour certains effets pervers.*

*Le Conseil suggère en revanche une pension alimentaire se composant d'une base et d'une partie variable.*

*En ce qui concerne la base de la pension alimentaire, une distinction est faite selon que le/la conjoint(e) a ou non un revenu professionnel. Dans ce dernier cas, le minimum d'existence pour isolés constitue la base. Si le/la conjoint(e) dispose d'un revenu professionnel, mais si ce dernier est inférieur au minimum d'existence pour isolés, la différence entre les deux sera la base de la pension alimentaire. La différence entre le revenu professionnel et le minimum d'existence est donc comblée. Si le revenu professionnel est supérieur ou égal au minimum d'existence, la base n'est pas d'application.*

*La partie variable de la pension alimentaire, dont la fixation est laissée à l'appréciation du juge compétent, est accordée au/à la conjoint(e) bénéficiaire nonobstant le fait que ce/cette dernier(ère) dispose d'un revenu professionnel et donc indépendamment de l'application de cette base. Cette partie est accordée en sus du revenu professionnel et/ou de la base. Elle constitue donc une sorte de surplus, un complément dont la hauteur est fixée en fonction du niveau de vie des conjoints pendant le mariage.*

*Energijds moet voorkomen worden dat de vrouw gestraft wordt door de echtscheiding, anderzijds moet men beide partners aansporen om meer financieel onafhankelijk te zijn van de andere partner en niet te rekenen op de betaling van een alimentatie voor het leven door de andere.*

*Bovendien kunnen beide echtgenoten economisch onafhankelijk zijn maar op zeer verschillende niveaus. In Zwitserland vertrekt men, om het bedrag van de alimentatie van de voormalige echtgenoot te bepalen, vaak van de totale som van de inkomens van beide echtgenoten vóór de scheiding en men deelt die door twee, wat inhoudt dat diegene die het meest verdient moet betalen aan de andere om zo tot een formele gelijkheid te komen. Dit systeem wordt vanuit verschillende oogpunten positief beoordeeld, doch wordt bekritiseerd omwille van bepaalde perverse gevolgen.*

*De Raad suggereert daarentegen een alimentatieregeling waarbij gewerkt wordt met een basis en een variabel gedeelte.*

*Wat de basis van de alimentatievergoeding betreft, wordt een onderscheid gemaakt naargelang de echtgenoot/note al dan niet een beroepsinkomen heeft. In dit laatste geval vormt het bestaansminimum voor alleenstaanden de basis. Geniet de echtgenoot/note echter wel een beroepsinkomen, doch bedraagt dit minder dan het bestaansminimum voor alleenstaanden, dan vormt het verschil tussen beide de basis voor de alimentatievergoeding. Het verschil tussen het beroepsinkomen en het bestaansminimum wordt dus bijgesteld. Is het beroepsinkomen echter groter of gelijk aan het bestaansminimum, dan is de basis niet van toepassing.*

*Het variabel gedeelte van de alimentatie, waarvan de bepaling overgelaten wordt aan de appreciatie van de bevoegde rechter, wordt aan de begunstigde echtgenoot/note toegekend ongeacht het feit of deze een beroepsinkomen heeft en dus onafhankelijk van het van toepassing zijn van de basis. Dit gedeelte wordt toegekend bovenop het beroepsinkomen en/of de basis. Het vormt dus een soort surplus, een aanvulling, waarvan de hoogte wordt bepaald in functie van de levensstandaard die de echtgenoten er tijdens het huwelijk op na hielden.*

La durée du régime de pension alimentaire est directement proportionnelle à la durée du mariage, étant entendu que le montant de la pension alimentaire connaît en fonction de cette durée une dégression et que le droit à la pension alimentaire (base et partie variable) s'éteint à la fin de cette durée fixée.

Le Conseil remarque cependant que si, en raison de la répartition, un ou les deux ex-partenaires vivent en dessous du seuil de la pauvreté, une intervention de la société doit résoudre ce problème.

c. Dommages et intérêts.

Les délits commis pendant le mariage doivent faire l'objet d'une décision sur les dommages et intérêts à l'appréciation du juge et tenant compte du facteur aggravant qu'ils ont été accomplis pendant le mariage.

Pour obtenir cette indemnité, le délit doit toutefois être constaté par le juge pénal et il faut s'être constitué partie civile devant ce juge. Il s'agit donc ici d'une procédure particulière du droit pénal, dissociée de la procédure de divorce proprement dite.

B. Vis-à-vis des enfants.

La fixation du montant de ces pensions alimentaires doit se faire selon des critères objectifs. Le Conseil propose que l'on établisse le montant de ce que coûtaient les enfants à leurs parents lorsque ceux-ci vivaient ensemble et que ce montant soit divisé en deux parts proportionnelles aux ressources de chacun des deux parents séparés, et que les pensions à verser découlent de cette répartition et de la charge de la garde des enfants concernés dans le ménage en cause (par ex. en cas de garde alternée les coûts restent largement partagés mais il faut que chacun des deux parents dispose de montants équivalents pour assumer celle-ci, ce qui suppose malgré tout un transfert de pension alimentaire pour le parent le moins aisé).

De duur van de alimentatieregeling is recht evenredig met de duur van het huwelijk, met dien verstande dat het bedrag van de alimentatievergoeding in functie van die duur een degressief verloop kent en het recht op alimentatie (basis én variabel gedeelte) op het einde van die vastgestelde duur als het ware uitdooft.

De Raad merkt evenwel op dat, indien het werkelijk zo is dat, omwille van de gelijkwaardige verdeling, één of beide ex-partners onder de armoedegrens leven, een maatschappelijke bijpassing dit probleem moet oplossen.

c. Schadevergoeding.

De misdrijven begaan tijdens het huwelijk dienen het voorwerp uit te maken van een beslissing over de schadevergoeding, die aan de beoordeling van de rechter overgelaten wordt en waarbij rekening gehouden wordt met de verzwarende omstandigheid dat ze begaan werden tijdens het huwelijk.

Om die vergoeding te kunnen bekomen, dient het misdrijf echter door de strafrechter te zijn vastgesteld en dient men zich burgerlijke partij te hebben gesteld voor die strafrechter. Het gaat hier dus om een afzonderlijke procedure naar strafrecht, welke los staat van de eigenlijke echtscheidingsprocedure.

B. Ten aanzien van de kinderen.

De vaststelling van het bedrag van de onderhoudsuitkeringen dient te geschieden aan de hand van objectieve criteria. De Raad stelt voor het bedrag te bepalen van hetgeen de kinderen aan hun ouders hebben gekost op het ogenblik deze nog samenleefden, dit bedrag te splitsen in twee delen die evenredig zijn aan de inkomsten van beide gescheiden ouders en de uitkeringen uit deze verdeling en uit de bewaring van die kinderen in het gezin in kwestie te laten voortvloeien (bv. in geval van alternerend bewaringsrecht blijven de kosten verdeeld, maar elk van de ouders moet over gelijkwaardige bedragen kunnen beschikken om deze te kunnen dragen, wat dus een overdracht van onderhoudsgeld voor de minst begoede ouder veronderstelt).

Mais en toute hypothèse, il convient de réaffirmer clairement la responsabilité économique de chacun des parents dans l'éducation des enfants. Dans l'hypothèse d'un remariage éventuel, il faut, dans l'esprit de la loi sur la filiation, assurer à chaque enfant d'un même père une égalité de droits (notamment quant à son entretien) vis-à-vis de celui-ci.

La fixation du montant de la pension alimentaire doit comporter la description d'un certain nombre d'éventualités et de responsabilités parentales qui en découleront.

Ainsi, après certaines périodes (par exemple, lorsque l'enfant atteint respectivement l'âge de 6, 12 et 18 ans), délais et circonstances (par exemple, l'enfant entame des études supérieures, un des deux parents se remarie, éventuellement d'autres changements importants prévus) fixés dans le jugement qui détermine le régime de pension alimentaire, ce montant doit être revu d'office. Pour des frais inattendus élevés (maladie grave ou accident), le Conseil propose que les parents interviennent selon le système précité de répartition proportionnelle.

### C. Fonds de créances alimentaires.

Une fois le montant de ces pensions alimentaires fixé par le juge, il convient que son versement se fasse par un organisme intermédiaire, un Fonds des créances alimentaires instauré, à l'instar du Fonds des Calamités, auprès du Ministre de la Justice. Il s'agit en effet, d'assurer le suivi et l'application d'un jugement. Cet organisme récupérerait le montant des pensions auprès du débiteur d'aliments et imposerait le cas échéant des intérêts de retard. Les pays qui ont mis sur pied un tel organisme ont diminué très fortement les tensions entre les ex-époux, tensions qui souvent se répercutent sur les droits de visite, etc ... Ils ont aussi diminué très fortement l'insécurité d'existence des femmes divorcées ayant des enfants à charge et peu de revenus personnels.

In elk geval dient de economische verantwoordelijkheid van de ouders in de opvoeding van de kinderen opnieuw duidelijk bevestigd te worden. In de hypothese van een eventueel nieuw huwelijk, moeten, in het licht van de wet op de afstamming, aan elk kind van éénzelfde vader gelijke rechten (met name wat zijn onderhoud betreft) ten aanzien van die vader verzekerd worden.

De vaststelling van het bedrag van de onderhoudsuitkering moet de beschrijving inhouden van een bepaald aantal gebeurtenissen en van de ouderlijke verantwoordelijkheden die daaruit zullen voortvloeien.

Zo dient dit bedrag na bepaalde, in het vonnis dat de alimentatieregeling bepaalt vastgestelde, tijdstippen (bv. wanneer het kind respectievelijk 6, 12 en 18 jaar wordt), termijnen en omstandigheden (bv. kind vangt hogere studies aan, één van beide ouders hertrouwt, eventueel andere te voorziene ingrijpende veranderingen) van rechtswege te worden herzien. Voor zware onverwachtse kosten (zware ziekte of ongeval) stelt de Raad voor de ouders te laten tussenkomen volgens het hogervermelde systeem van proportionele verdeling.

### C. Fonds voor alimentatievorderingen.

Eens het bedrag van de alimentatievergoedingen is vastgesteld door de rechter, zou de uitbetaling ervan moeten geschieden door tussenkomst van een organisme, een Fonds voor alimentatievorderingen, in navolging van het Rampenfonds, ingesteld bij het Ministerie van Justitie. Het gaat hier om het verzekeren van de naleving en de tenuitvoerlegging van een vonnis. Dit organisme vordert het bedrag van de uitkeringen terug van de onderhoudsplichtige en legt desgevallend verwijlintersten op. In de landen die een dergelijk organisme hebben opgericht, werden de spanningen tussen de echtgenoten sterk teruggebracht, spanningen die dikwijls een weerslag hebben op het bezoekrecht, enz ... Tevens werd de bestaansonzekerheid van uit de echt gescheiden vrouwen met kinderen ten laste en met weinig eigen inkomsten, sterk teruggebracht.

## **5. Juge de la famille**

*Pour remédier à la dispersion actuelle du contentieux familial entre plusieurs juridictions, le Conseil estime qu'il faudrait confier tous les problèmes relatifs à la famille, au divorce et à la coparenté à un "juge de la famille", lequel doit pouvoir faire appel à l'aide des personnes spécialisées.*

## **6. Exercice conjoint de l'autorité parentale**

*Le 24 mai 1995, la loi du 13 avril 1995 relative à l'exercice conjoint de l'autorité parentale a été publiée au Moniteur belge. Cette nouvelle législation entraîne quelques nouveautés importantes.*

*Cependant, il faut se garder de se faire trop d'illusions quant à l'application pratique de celle-ci. Une nouvelle législation ne signifie pas qu'automatiquement tous les problèmes vont être résolus.*

*Le Conseil de l'Égalité des Chances entre hommes et femmes se penchera plus profondément sur cette problématique et annonce dès maintenant qu'il émettra un avis sur ce sujet.*

## **7. Protection sociale des femmes divorcées**

*Le Conseil est d'avis qu'il ne faut pas attendre le divorce pour assurer son autonomie sociale.*

*Il souhaite l'instauration de droits individuels contributifs dans le domaine de la sécurité sociale, ce qui permettra aux femmes au foyer de conserver des droits propres en cas de divorce. À côté de cette autonomie sociale, il convient de leur faciliter le retour à l'autonomie économique notamment en leur permettant de s'inscrire comme demandeuses d'emploi, de suivre les formations adéquates (FOREM, VDAB, ORBEM) et de prétendre après un stage aux allocations d'attente ou de chômage.*

## **5. Familierechter**

*Om te verhelpen aan de huidige versnippering van de bevoegdheid voor familiale geschillen over meerdere rechtsmachten, meent de Raad dat men alle problemen die te maken hebben met het gezin, de echtscheiding en het co-ouderschap zou moeten toevertrouwen aan een "familierechter", die beroep moet kunnen doen op deskundigen.*

## **6. Gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag**

*Op 24 mei 1995 werd de wet van 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. Deze nieuwe regelgeving zorgt voor een aantal ingrijpende vernieuwingen.*

*Men moet zich er echter voor hoeden ten aanzien van de concrete toepassing ervan in de praktijk overdreven verwachtingen te koesteren. Een nieuwe wetgeving betekent niet noodzakelijk dat alle problemen opgelost zullen zijn.*

*De Raad van de Gelijke Kansen voor mannen en vrouwen zal zich verder over deze problematiek buigen en wenst hieromtrent reeds een advies in het vooruitzicht te stellen.*

## **7. Sociale bescherming van uit de echt gescheiden vrouwen**

*De Raad is van mening dat men de echtscheiding niet moet afwachten om zijn sociale onafhankelijkheid te verzekeren.*

*Hij wenst de invoering van individuele rechten op basis van bijdragen op het gebied van de sociale zekerheid, wat huisvrouwen zal toelaten hun eigen rechten te behouden ingeval van echtscheiding. Naast die sociale onafhankelijkheid, dient men voor deze vrouwen de terugkeer naar de economische onafhankelijkheid te vergemakkelijken door hen toe te laten zich in te schrijven als werkzoekende, de gepaste vormingen (FOREM, VDAB, ORBEM) te volgen en, na een stage, aanspraak te kunnen maken op een wacht- of*

## **8. Conclusion**

*Le Conseil de l'Égalité des Chances estime qu'une réforme fondamentale sur l'ensemble de la législation, en ce qui concerne la problématique relative aux causes et aux effets du divorce, est aujourd'hui indispensable et urgente.*

*Le mariage entraîne des responsabilités et chacun des partenaires a des obligations vis-à-vis de l'autre, non seulement pendant le mariage mais aussi après la rupture. Il y a lieu de reformuler plus concrètement ces engagements et de moderniser le Code civil sur les obligations du mariage et le Conseil s'engage à émettre un avis sur les droits et les obligations qui découlent du mariage.*

## **8. Besluit**

*De Raad van de Gelijke Kansen meent dat een fundamentele hervorming van de gehele wetgeving, voor wat de problematiek van de gronden en de gevolgen van de echtscheiding betreft, thans onontbeerlijk en dringend is.*

*Het huwelijk brengt verantwoordelijkheden met zich mee en elk van de partners heeft verplichtingen tegenover de andere, niet alleen gedurende het huwelijk, doch ook na de beëindiging ervan. Het is aangewezen deze engagementen meer concreet te herformuleren en het Burgelijk Wetboek te moderniseren voor wat de huwelijksverplichtingen betreft. De Raad verbindt zich ertoe een advies uit te brengen over de rechten en plichten die uit het huwelijk voortvloeien.*